

Guvernør Edward Carstensen's Indberetninger fra Guinea 1842-1850. Udgivet ved Georg Nørregård af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie. (I kommission hos Gad, 1964). 444 s.

Edward Carstensen (1815-98), broder til Tivolis grundlægger Georg Carstensen, var den sidste danske guvernør på Guldkysten. Efter i 1841 at have taget juridisk embedseksamen, søgte han ansættelse som assistent ved guvernementet i Guinea og fik stillingen. I sin ansøgning fremhævede han, at han ikke var ukendt med afrikanske forhold, eftersom han havde tilbragt sin første ungdom i Afrika. Det var ganske rigtigt – selv om det drejede sig om det arabiske Nordafrika, hvor faderen en årrække havde været chargé d'affaires, konsul og generalkonsul. Guvernør blev Carstensen ved et tilfælde. Tre måneder efter hans ankomst døde den hidtilværende interimsguvernør Wilkens, og det blev den unge assistent, der måtte overtage hans forretninger. I København gav man sig, vist blandt andet af sparehensyn, god tid; først 1844, efter at han havde været hjemme og beklage sig, modtog han udnævnelse til virkelig guvernør.

Som alle andre højtstående embedsmænd sendte Edward Carstensen jævnligt indberetninger om alle koloniens forhold hjem til sine foresatte. De findes i dag i Rigsarkivet i akterne fra Generaltoldkammer- og Kommercekollegiets guineisk-vestindiske kontor, og det er for Carstensen's minde fuldt fortjent, at Georg Nørregård har samlet de mere alment fortællende af dem til udgivelse.

Carstensen har i sjælden grad forstået sig på afrikanske forhold, selv om han ikke generelt kan siges at have behandlet befolkningen anderledes, end andre landes koloniadministratorer gjorde det – og det behøver ikke at være nogen ros. Hans hovedinteresse samlede sig om de danske

muligheder derude og om udsigterne for det europæiske herredømme og for den europæiske civilisation i Afrika i det hele. Han indså, at der måtte mere til, end Danmark formåede, selv om han en overgang havde planer om en reorganisation bl. a. ved en indskrænkning af de danske besiddelser til områderne vest for Voltafloden. Da den nye danske regering kort efter sin tiltrædelse i 1848 bestemte sig for at sælge kolonien til englænderne, havde han allerede truffet visse forberedelser hertil, og de sidste to år af hans guvernørtid var optaget af afviklingen.

At der skulle lyst og tjenesteiver til for at tage til Guinea, vidner indberetningerne til fulde om. Det var klimatisk set ikke noget misundelsesværdigt sted at leve på, og der er ikke noget overdrevent i klicheen, at de danske døde som fluer. Al dansk liv og handel var på retur eller helt ophørt i disse år. Forter og plantager lå i ruiner, og der var bestandige spektakler med de indfødte, som man – naturligvis – behandlede helt efter europæiske retningslinier. Skærmydslerne afslører i øvrigt Carstensen som en personlig særdeles modig mand. På trods af deres officielle tone og formål er skildringerne livlige og veloplysende, rent ud spændende; men på en mærkelig måde mangler de afrikansk atmosfære. De kunne være alle steder fra, i al fald når det drejer sig om datidige såkaldt uciviliserede egne.

Georg Nørregård har forsynet hver indberetning med et udmærket resumé, og ligeså udmærket er de oplysende fodnoter og registre.

Finn H. Lauridsen.

Torben Holck Colding: Jægerspris. Slottets bygningshistorie og dets samlinger. (Kong Frederik VII's Stiftelse, Jægerspris, 1965). 134 s.

Bogen er udgivet i anledning af 150-året for grevinde Danners fødsel.

Den skildrer kort og instruktivt slotstets bygningshistorie fra det middelalderlige Abrahamstrup til vore dages stiftelse; en skildring, der ledsages af mange billeder og planer, som nok kunne have været tolket noget fyldigere i billedteksterne. Efter bygningshistorien følger en gennemgang af inventar og genstande i mindestuerne; også hertil slutter der sig et stort og velvalgt billedstof.

Vagn Dybdahl.

H. D. Schepelern, Jørgen Paulsen og Poul Eller: Omkring Frederiksborg Slots brand 17. december 1859. (Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, 1964). 160 s.

Hundredåret for den berømte slotsbrand 17. december 1859 »fejrede« Frederiksborgmuseet med en udstilling suppleret med tre foredrag, der havde baggrund, katastrofe og genopbygning til emner. Foredragene medførte fremdragelse af nyt kildemateriale af både almen og lokalhistorisk betydning, og museet besluttede da i samarbejde med Frederiksborg Amts historiske Samfund at udsende dem i bogform.

Det er, selv med det ulykkelige hovedemne in mente, blevet til et levende og interessant tidsbillede. Museumsinspektør Schepelern skildrer Frederik VII's og grevinde Danners liv på Frederiksborg, som det formede sig i hverdag og fest. Han fortæller om deres omgangskreds, deres gæster, om grevindens vanskelige stilling og om det datidige syn på hende. Branden tager direktør Jørgen Paulsen sig af i en næsten reportageagtig beskrivelse, hentet fra retsprotokollernes referater af brandforhørene. Interessant er det her at se de menneskelige reaktioner, som de er husket i senere nedskrevne erindringer. Gåden om brandens opståen løses ikke. De i hundrede år skyldige, forældede skorstene beholder deres skyld.

Sidste afsnit er med museumsinspektør Poul Eller som forfatter helliget genopbygningen, der forbavsende hurtigt blev sat i værk under arkitekt F. Meldahls myndige og energiske ledelse. Fornemmelsen af en straffedom for kongens samliv med grevinden rakte helt frem til de kredse, som med iver søgte at skaffe penge. I al fald gjorde man sig flittigt umage for at undgå hendes økonomiske bistand, og det lykkedes.

Den morsomme og letlæste bog er forsynet med mange gode billeder, noter og registre.

Finn H. Lauridsen.

Larssen fra 64. Samlet og kommenteret af G. Honnens de Lichtenberg. (Marinehistorisk Selskabs Skrifter No. 8. I kommission hos Munksgaard, 1964). 172 s.

De, der har besøgt museet Skagens Fortidsminder, vil ikke have undgået i den store kældersal at bemærke en samling ejendommelige møbler, karakteriseret ved deres talløse udskæringer og kunstfærdige indlæg. Møblerne er fremstillet som husflidsarbejde af en gammel fyrskipper Peter Johan Larssen (1822-96), der tilbragte sit otium - årene fra 1883-96 - i Højen. P. J. Larssen var ikke nogen helt almindelig fyrskipper, og det er på baggrund af hans eventyrlige liv fuldt berettiget, at Marinehistorisk Selskab har følt lyst til at udgive denne levnedsskildring af ham. 1864 spillede en stor rolle i hans liv; men det forekommer alligevel lidt for meget »i-anledning-af« at klistre dette årstal på bogens titel.

Larssen var egentlig bestemt til at blive købmand i Sæby; men af tilbøjelighed og evne var han sømand og kriger. Det første prøvede han et par år som ganske ung, det andet i Treårskrigen som månedsløjtnant og chef for en bombekanonchaloup. I 1864 blev han menig landsoldat på